

Ἡ Βυζαντινὴ Εἰκόνα*

Η **ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ** εἶναι μία Λειτουργικὴ Τέχνη, τὴν ὁποία μᾶς ἐκκληροδότησε ἡ ἀνεπανάληπτος Βυζαντινὴ πολιτισμικὴ μας Παράδοσις καὶ ἡ ὁποία διεφυλάχθη ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, ὄχι ὡς ἓνα νεκρὸ μουσειακὸ στοιχεῖο τοῦ παρελθόντος Της, ἀλλὰ ὡς ἓνας ζωντανὸς καὶ πάντοτε σύγχρονος λειτουργικὸς θησαυρὸς Της.

ΤΟΣΟ μεγάλη εἶναι ἡ σημασία τῆς Εἰκόνας γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία, ὥστε ἡ σχετικὴ διδασκαλία Της νὰ περιβληθῆ τὸ δογματικὸ κῦρος τῆς Ζ΄ Ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787), ὁ δὲ θρίαμβος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ νίκη Της κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων ἐορτάζεται μὲ τὴν λαμπρὰ Πανήγυρι τῆς Ἀναστηλώσεως τῶν Εἰκόνων κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

ΟΙ ΕΙΚΟΝΕΣ λειτουργοῦν πρωτίστως ὅπως ἓνα ἀνοικτὸ βιβλίον: διηγοῦνται καὶ διδάσκουν μὲ χρώματα αὐτὰ ποὺ ἀφηγοῦνται μὲ τὸν γραπτὸ λόγον τὰ ἱερά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας.

Η BYZANTINH Ἀγιογραφία ἐπίσης ἐκφράζει μὲ τὸν βαθύτερο καὶ ὑψηλότερο τρόπο τὴν Ὁρθόδοξο Πνευματικότητα, δηλαδὴ τὰ βιώματα, τὴν ἠθικὴ καὶ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

ΓΙΑ ΤΟΝ λόγο αὐτό, οἱ Εἰκόνες, ὅταν χρησιμοποιοῦνται στὸ «φυσικό» τους περιβάλλον, δηλαδὴ στὸν Ἱερὸ Ναὸ καὶ στὸ οἰκειακὸ Εἰκονοστάσι, λειτουργοῦν λατρευτικά: ἀνάβουμε σὲ αὐτὲς κατῆλι, θυμίαμα, κερὶ καὶ τὶς προσκυνοῦμε προσευχόμενοι ἐνώπιόν τους.

ΤΟΙΟΥΤΟΤΡΟΠΩΣ, ἐκφράζεται μία θεμελιώδης Ὁρθόδοξος ἀλήθεια, ὅτι ὁ ἄνθρωπος προσεύχεται, ἀγιάζεται, ἐνώνεται μὲ τὸν Θεὸ ψυχικὰ καὶ σωματικά, συμμετέχει στὴν θέωσι ὅλη του ἡ ὕπαρξις.

ΒΕΒΑΙΩΣ, θὰ πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῆ, ὅτι ἡ προσκύνησις τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων δὲν ἔχει τὸν ἀπόλυτο λατρευτικὸ χαρακτήρα, ὁποῖος ἀνήκει μόνο στὸν Θεό, ἀλλὰ εἶναι προσκύνησις σχετικὴ καὶ τιμητικὴ, ἢ ὁποία *«ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει»*.

Η ΕΙΚΟΝΑ μὲ τὰ χρώματά της θεολογεῖ καὶ προσεύχεται. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς δώσῃ τὰ *«μηνύματά»* της, ὅταν τὴν προσεγγίζουμε χωρὶς νὰ ἔχουμε προσωπικὰ βιώματα.

ΟΙ ΕΙΚΟΝΕΣ μᾶς ἀποκαλύπτουν τὸ γνήσιο καὶ ἐλπιδοφόρο βίωμα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς: ὁ Θεὸς ἐγένε ἄνθρωπος καὶ ἔδωκε τὴν Χάρι Του στὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ γίνῃ Θεός.

ΑΥΤΗ ἡ πορεία πρὸς τὴν θέωσι, ἡ χαρμολύπη τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ χαρὰ γιὰ τὸν καινούργιο κόσμον τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴ Ἀγιογραφία.

ΣΕ ENAN πίνακα, σὲ μία θρησκευτικὴ ζωγραφία, βλέπουμε συνήθως τὴν σαρκικὴ *«ὁμορφιά»*, τὴν μεταπτωτικὴ *«ὠραιότητα»*. Ἀντιθέτως, ἡ Εἰκόνα μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν Ἐσχατολογικὴ Πραγματικότητα, δηλαδὴ μᾶς παρουσιάζει τὸ πρόσωπο καὶ τὴν κτίσι ἐν τῇ αἰωνιότητι, ἥτοι μεταμορφωμένα, ἀποκαταστημένα καὶ ὠλοκληρωμένα μέσα στὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ὄντως ὁμορφιά, τὸ πραγματικὸ κάλλος.

Η ΙΕΡΑ Εἰκόνα μᾶς προβάλλει τὴν αἰώνια εὐπρέπεια τῆς ἀφθαρσίας, τὴν ὁποία ἐνδύεται τὸ κτιστὸ δημιούργημα μέσα στὸ ἄκτιστο φῶς τῆς Τρισηλίου Θεότητος.

ΤΟΙΟΥΤΟΤΡΟΠΩΣ, ἡ Βυζαντινὴ Ἄγιογραφία εἶναι φορέας ἐλπίδος, εἶναι ἀγγελιοφόρος τῆς εὐφρόσυνας ζωῆς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ὅμως δὲν εἶναι μόνο μία μελλοντικὴ κατάσταση, ἀλλὰ βιώνεται ἐδῶ καὶ τώρα μέσα στὸν λειτουργικὸ καὶ ἀσκητικὸ ὄραο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

ΕΙΝΑΙ φανερὸ λοιπόν, ὅτι ἡ Εἰκόνα λειτουργεῖ ἀμφίδρομα: εἶναι μία κλίμαξ, ἡ ὁποία ὄχι μόνο μᾶς ἀνεβάζει πρὸς τὸν Οὐρανό, ἀλλὰ καὶ κατεβάζει τὸν Οὐρανὸ στὴν γῆ· εἶναι ἓνα σημεῖο συναντήσεως κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου, παρελθόντος, παρόντος καὶ μέλλοντος, τοῦ «*νῦν*» καὶ τοῦ «*αἰεί*».

ΜΟΝΟ μέσα ἀπὸ αὐτὲς τὶς βασικὲς ἀπόψεις εἶναι δυνατόν νὰ κατανοηθῆ, πέρα ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴ, διακοσμητικὴ καὶ αἰσθητικὴ τῆς διάστασι, ἡ αἰώνια ἀξία τῆς Βυζαντινῆς Εἰκόνας, ὡς τέχνης κλασσικῆς, ἡ ὁποία δὲν ἀλλοιώνεται, διότι τὸ μήνυμά της εἶναι «*ἀποκαλυπτικόν*».

ΤΟΙΟΥΤΟΤΡΟΠΩΣ, δικαιολογεῖται ἀπόλυτα ἡ συναίσθησις τῶν εὐσεβῶν Ἄγιογράφων, οἱ ὁποῖοι ζωγραφίζουν τὶς Ἱερὰς Εἰκόνας μὲ προσευχὴ καὶ φόβο Θεοῦ, ὅτι ἐπιτελοῦν ἓνα λειτούργημα, ἓνα διακόνημα ὑπακοῆς στὸ διαιώνιο μήνυμα τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἐκφράζουν τὴν κοινὴ συνειδήσι καὶ καθολικὴ ἐμπειρία ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ.

Ο ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Ἄγιογράφος δὲν προβάλλει, ὅταν ἀγιογραφῆ, τὴν προσωπικὴ του αἴσθησι καὶ ἀντίληψι γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν τέχνη μὲ ἓναν αὐθαίρετο τρόπο, ἀλλὰ πιστεύει ὅτι δανεῖζει στὸν Θεὸ τὸ χέρι του, γιὰ νὰ «*ζωγραφίσῃ*» Ἐκεῖνος τὰ ἄρρητα κάλλη τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

ΓΙΑ ΤΟΝ λόγο ἀκριβῶς αὐτὸν βλέπουμε στὶς Εἰκόνας τὴν ὑπογραφὴ π.χ. «*διὰ χειρὸς Φ.Κ.*»· ἂν καὶ πολλοὶ ταπεινοὶ Ἄγιογράφοι προτιμοῦν τὴν ἀνωνυμία, ἀποδίδοντας τὸ πᾶν στὴν Θεῖα Χάρι.

ΑΥΤΗΝ τὴν εὐλογημένη καὶ ἀγιασμένη Παράδοσι τῆς Ρωμηοσύνης συνεχίζει μὲ ὑπευθυνότητα καὶ συναίσθησι τοῦ βαρυτάτου χρέους τοῦ ὁ Ἄγιογραφικὸς Οἶκος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἁγίων Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης Φυλῆς Ἀττικῆς, μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι τοιοῦτοτρόπως συμβάλλει καθοριστικὰ στὴν ἐπάνοδο τοῦ νεοῦ ἑλλήνα στὶς πολιτισμικὲς ρίζες καὶ πηγές του, ἀπὸ ὅπου δύναται νὰ ἀντλήσῃ ὕδωρ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον. □

(*) Περιοδ. «Ἅγιος Κυπριανός», ἀριθ. 253-254/Μάρτιος-Ἰούνιος 1993, σελ. 141-142, 146, βελτιωμένο.